

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ
UZUN TEZİ

“nce ekmek sonra ahlak...”

Bertolt Brecht

Rehber ğretmen: Mustafa Değirmen

Öğrenci Adı Soyadı: Ekin Gülüm

Öğrenci Numarası: 1129-0083

Sözcük Sayısı: 3775

Araştırma Konusu: Orhan Kemal’in “Bereketli Topraklar üzerinde” adlı yapıtında, köyden kente göçün bireyler ve toplum üzerinde neden olduğu değişimlerin incelenmesi.

Z (ABSTRACT) :

A1 Trk Dersi kapsamında uzun tez olarak hazırladığım bu çalışmamda, Orhan Kemal'in "Bereketli Topraklar üzerinde" adlı romanında yer alan ana karakterlerin yaşamlarını sürdürmek için çalışmak, çalışmak için de yaşadıkları yerlerin dışında başka yerlere göç etmek zorunda kalmalarını ve g ettikleri yerlerdeki yeni ortam ve koşulların bu kişilerin yaşamlarını biçimlendirmesi sonucunda ortaya çıkan olumlu-olumsuz değişimleri inceledim.

Köylerinden iş bulmak amacıyla Çukurova'ya gitmek zorunda kalan, romanın ana karakterleri; İflahsızın Yusuf, Köse Hasan ve Pehlivan Ali ekseninde, doğup büyüdükleri kapalı köy yaşam biçiminden, sanayileşmenin gerçekleşmeye başladığı büyük kente gleri sonucunda, bireylerin karşılaştıkları yeni durum ve koşullar karşısında hangi açılardan etkilendiklerini araştırdım.

Sonuç bölümünde de çalışmak, para kazanmak, yaşamlarını sürdürebilmek uğruna pek çok zorluğa ve olumsuzluklara katlanmak zorunda kalan insanların aynı zamanda bu olumsuz yaşam biçimlerini içselleştirmesini ve içselleştirmesi oranında bozulma, çürüme içinde yitip gitmelerini, ancak kendilerini geliştirmeleri için her zaman fırsatların da olacağını ortaya koydum.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
1-KOŞULLARIN OLUMSUZ ETKİLERİ	4
a) Ahlaki açıdan	4
b) İnsan ilişkileri açısından	7
2- KOŞULLARIN OLUMLU ETKİLERİ	12
a) Toplumsal açıdan	12
b) Bireysel açıdan	13
SONUÇ	15
KAYNAKÇA	17

GİRİŞ:

Köyden kente göç, ülkemizde 1960'lı yılların sonuyla 1970'li yılların başından itibaren, köylerindeki makineleşme sonucu işlerini kaybeden topraksız insanların, iş bulabilmek umuduyla büyük kentlere gelmesiyle başlamıştır. Eskiden kol gücüyle gerçekleştirilen pek çok için tarım alanına dahil olan makineler tarafından daha etkili ve çabuk yapılmaya başlanması, bu alanda çalışan insanların işsiz kalmasına neden olmuştur. Kırsal alandaki yoksulluk ve işsizlik büyük kentlere yönelik göçü yaratmıştır. Böylelikle köyden kente yoğun bir güç başlar. Ancak kısa süre içinde kentlere gelen insan sayısının fazlalığı ve kentteki yaşam, barınma, iş olanaklarının gelen insanların gereksinimlerine yanıt veremeyecek durumda olması ekonomik ve sosyal pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olur.

Bu bağlamda, insan göçünün yöneldiği en önemli yerleşim merkezlerinden birisi Çukurova bölgesi olmuştur. ukurova'nın tarihsel arka planı  bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm 1838 İngiliz ticaret antlaşmasıyla topraklara özel mülkiyetin getirilmesi ve Amerika'da tekstilin çökmesinin bir sonucu olarak İngiliz sermayesinin Çukurova'yı zorla pamuk tarımının merkezi haline getirmesi ile başlamıştır. İkinci bölüm ise II. Dünya Savaşı sonrasında Marshall yardımı adı altında yeni liberal yapılanmanın sonucu oluşan tarıma dayalı sanayinin gelişmesidir. 24 Ocak 1980 Kararları ile bu fabrikalar kapatılmış ya da otomasyona çevrilmiştir.(Yiyenoğlu,1999)

Bu bölge Türkiye'nin ekonomik açıdan sürekli ilgi uyandırmış yörelerinden en önemlisidir. Silifke, Mersin, Tarsus, Adana, Osmaniye sınırları içerisinde yer alan Göksu, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin suladığı bu ova, Ege havzası ile birlikte ülkemizin en zengin tarım alanı sayılır.

Bu özelliği nedeniyle evre yerleşim yerlerinden büyük ölçüde gç almıştır. İstanbul, daha çok fabrikalaşma yönünde gelişip, bu fabrikalarda

çalışacak işçi göçü alırken, Çukurova tarım sektöründeki önemi ve konumundan ötürü daha büyük göç almaya başlamıştır. Bunun yanı sıra 1950'li yıllarda yine bu bölge, tarım sektöründen elde edilen hammaddeyi işleyecek fabrikaların ortaya çıkmasıyla birlikte kalıcı göçe de maruz kalmıştır. Tarımsal göç daha çok mevsimlik göç olmuştur. Özellikle pamuk ürününün toplanması döneminde tarla sahiplerinin işgücü gereksinimi artmaktadır. Gereksinilen bu iş gücü, İç Anadolu'dan, Torosların hemen arkasındaki Uzun Yayla köylerinden gelenlerle sağlanır. Artan işgücüne duyulan gereksinim nedeniyle Çukurova'ya göç eden insanlar burada, insan sağlığına uygun olmayan ortamlarda yaşamak zorunda kalmış ve bu sağlıksız ve zor yaşam koşulları, göç eden insanların yaşamlarında çok belirgin değişim ve yozlaşmalara neden olmuştur.

Mevsimlik tarım işçilerinin barınma ve çalışma ortamları, hijyenden ve sağlıklı olmaktan çok uzaktır. Mevsimlik tarım işçileri, çoğunlukla tarlalarda, alt-yapısı olmayan çadır ya da barakalarda elektrik, su, kanalizasyon, çöp toplama imkânları olmadan yaşamaktadırlar. Çadırlar, genelde dar ve toprak zemin üzerinde bulunurlar. Yaşam ve çalışma ortamında atık suların çoğu zaman açığa bırakılması, sağlıklı banyo ve tuvaletlerin olmaması, sivrisinek, fare, yılan, akrep, kırkayak vb. böceklerin yaşam ortamında bulunması, sağlıksız içme ve kullanma suyu, saklanamayan ve korunamayan gıdalar durumun ne kadar vahim olduğunu ortaya koymaktadır. 12 saat çalışmaktan ve güneş altında sürekli kalmaktan kaynaklanan sağlık sorunları da bu listeye eklenebilir. Bunun sonucunda, bir çadır grubunda çocuklardan yetişkinlere kadar herkesin hasta ve/veya rahatsız olduğu görülmektedir. Çadır gruplarının yerleşim yeri olarak seçtiği sulama kanalları ve anayolların yarattığı tehlikeler trafik kazaları, boğulma, kanala düşme vb. tehlikeler bu sağlıksız durumun bir başka boyutudur.

Edebiyat eserleri, sosyal ve siyasal yapıların bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Edebiyatçılar eserlerinde, genellikle ait oldukları toplumun yaşayış biçimini konu alır ve toplumsal gelişime, yapıya ve hepsinin ötesinde tarihe tanıklık ederler. Bu nedenle pek çok yazar ve şair yoksulluk ve ekonomik

kaygılar ile ilgili düşünce ve duygularını eserlerine yansıtmışlardır. Orhan Kemal ‘de pek çok eserinde, toplumsal yaşamımızın değişim dönemlerini gerçekçi bir biçimde dile getirmiş ve insan-toplum ilişkilerini ustalıkla yansıtmıştır. Orhan Kemal Çukurova'nın ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimi, bu değişimin tarım ve sanayi kesimine etkisini, kişi ve toplum gerçekliklerinden hareketle yansıtmıştır. Orhan Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde adlı romanında Türkiye'nin 1946-50 arasındaki zaman dilimini tarihsel ve sosyal açıdan ortaya koyar ve bu açıdan roman bir belgesel niteliği taşır. Romanda ezen - ezilen çatışması, köylü – şehirli karşıtlığı biçiminde işlenir. Çukurova'daki sömürü düzeni, tarımdan kapitalizme geçiş, kapalı köy ekonomisinin yetersizleşmesi nedeniyle köyden kente göç, gurbetçilerin kentteki kötü yaşam koşulları ve yoksulluğun bireyler üzerindeki dejenere edici etkisi romanda üzerinde durulan önemli noktalardır.

Romanda yazar, ana karakterlerin kişiliğinde, insanların, bir yandan, biraz önce sözünü ettiğim zor koşullar ve yoksulluk karşısında nasıl alçaldığını, en küçük çıkar için pek çok olumlu değeri nasıl ayaklar altına aldıklarını ve yok olup gittiklerini öte yandan da yine aynı koşullar altında yaşamasına karşın, insanların bir kısmının koşullara boyun eğmeden olumlu değerlerini nasıl koruduklarını ve ayakta kalabildiklerini anlatır.

Bu çalışmada, romanda yer alan üç karakterin, çalışmak için geldikleri Çukurova'da iş bulmak için haraç vermek zorunda kalmalarını, çalıştıkları yerde sağlıklarını bozacak kötü koşulların olduğunu, örneğin çok soğuk havada ıslak giysilerle çalışmak zorunda kaldıklarını, onlarca kişi ile birlikte ahırdan bozma bir yerde kalmak zorunda olduklarını, para harcamamak için aç kalmayı göze aldıklarını, işverenlerinin verdikleri yiyeceklerin ise küflenmiş ekmek ve taşlı bulgur pilavından oluştuğunu, günde 16-18 saat çalışmak zorunda olduklarını ve bu koşullar altındaki olumlu ve olumsuz değişimlerini inceledim. Ağır koşullar

altında kalan insanların yalnızca kötü değil aynı zamanda olumlu olarak da değişebileceğini, gelişebileceğini göstermek istedim.

1- KOŞULLARIN OLUMSUZ ETKİLERİ:

a) Ahlaki açıdan:

Roman, 1950’li yıllarda geçer; bu zaman dilimi tarihsel açıdan sanayileşmenin başladığı ve hızla ilerlemeye başladığı bir dönemdir. II. Dünya Savaşına katılmamasına karşın ekonomik olarak bu dönemin zorluklarını her alanda yaşayan ülkemiz, savaşın bitimiyle birlikte bütün dünyada yaşanan değişimlerden etkilenmiş ve iktidarın değişimiyle birlikte de ekonomik alanda da önemli değişiklikler gündeme gelmeye başlamıştır. Tarım alanında, makineleşmeye başlanması topraksız köylüler arasında ciddi boyutlarda işsizliğe neden olmuş ve köylerinden, göreceli olarak, daha büyük iş olanaklarının olduğu büyük kentlere göç etmeye başlamıştır. Romanda, Ç.Köyü diye adlandırılan köyden Çukurova’ya çalışmaya gelen İflahsızın Yusuf, Köse Hasan ve Pehlivan Ali’nin, başlangıçta, köylerindeki kapalı ortamda biçimlenen kişilikleri itibarıyla saf, her söylenene inanan ve cahil insanlar olduklarını görürüz. Her üçü de yoksuldur ve toplumun ezilen sınıfında yer alırlar. Üçünün de karakterlerindeki ortak özellikleri, yoksulluklarına bağlı olarak yerleşen ezik saflıklarındır. Bu durumun arkasında yatan neden; doğup büyüdükleri köylerindeki üretim koşullarına bağlı olarak henüz çıkar ilişkisine dönüşmemiş, daha hareketsiz ve tekdüze yaşamın geçerli olmasıdır. Yazar, romanın eksenine aldığı üç karakterin bu saflıklarını daha romanın en başındaki tren yolculuğu sırasında tanıştıkları Veli ve Yunus arasında geçen konuşmalarda açıkça gösterir. Daha kendilerinin herhangi bir işleri olmamasına karşın, tanıştıkları kişilere “hemşerilerinin” fabrikasında iş olanağı olduğunu, kendilerine de iş olanağı vaadeden mektuptan söz ederler.”Kendiliğimizden gidilir mi? Bize haber saldı, biz de eh dedik gidiyoruz...” (Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde;s.23). Oysa gerçekte

mektup filan olmadığı gibi kendilerinin iş garantisi de yoktur. Böyle bir yalan söylemelerinin altında, safça hava atma çabası ve iyi iş olanakları ve iyi bir gelecek için kendilerini kandırma psikolojisi yatmaktadır. Sonuçta başkalarına olduğu kadar kendilerine de yalan söylemek zorundadırlar. Yine de bu mektup konusunda söyledikleri yalanı daha fazla kullanamayacakları için vazgeçmek zorunda kalırlar.

Ahlaki bozulma, köylerinden birlikte yola çıkan bu üç arkadaşın, kentte hastalanan ve kendilerine muhtaç olan arkadaşlarını ölüme terk etmelerinde de açıkça görülür. Sulu kozada çalışan Köse Hasan, ağır çalışma koşulları nedeniyle sıtmaya yakalanır. Fabrikadaki ırgatbaşı, Köse Hasan'ın iki gün işe gelmemesini gerekçe göstererek yerine yeni birisini alır. Artık işe dönme olasılığı da kalmayan Köse Hasan'a bakmak diğer iki arkadaşına yük olmaya başlar. Arkadaşları ile ilgilenmedikleri için kendilerini eleştirenlere Pehlivan Ali “ Hepimizinki de bir ekmek derdi. Gözü çıksın. Yurdumuz yuvamızı ne diye teptik yoksa”(Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde;s.101) diye yanıt verir.

Köse Hasan ağırlar içinde kıvranırken diğer ikisinin akılları inşaatta buldukları iştedir ve yola birlikte çıktıkları arkadaşlarını, buldukları yeni iş için hasta haliyle ölüme terk edip çalışmaya giderler. “Geçim derdi”, dostluk, kardeşlik gibi kavramları hemencecik önemsizleştirmiş olur. Oysa bu değerlere, köyden çıktıklarında sahiptiler ya da sahip olduklarını sanıyorlardı. Kente geldikleri kısa süre içerisinde, zorlu çalışma ve para kazanma koşullarının çetinliği karşısında öyle hızlı uyum göstermişlerdir ki; iyileşmek adına çay-gripin bile alacak gücü bulunmayan Köse Hasan dahi, arkadaşlarının onu yüzüstü bırakıp gitmesinin nedeninin “geçim derdi” olduğunu düşünür.

Yazar, romanda, ahlaki yozlaşmayı başka karakterler üzerinden de gösterir. Irgatbaşı, haftalıklardan beşer lirayı kendisine haraç olarak keser: “Doyurmaz karnımı Allah peygamber. Var buranın bir adeti. Haftadan haftaya ne zaman alacaksınız paracıkları, vereceksiniz bana hak ırgatbaşı hakkı!”

(Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde; s.50) Bir süre sonra buna dayanamayan Yusuf ve Ali, çareyi ırgatbaşını, aynı zamanda hemşerileri de olan fabrika sahibine şikayet etmekte bulurlar. Bu amaçla, fabrika sahibinin odasına giderler ancak odacı onları içeri almaz ve görüşmelerini engeller. Yusuf ve Ali'ye konuyu kendisinin anlatacağını söyleyip, ellerindeki zarfı alır ve onları geri gönderir. Odacı, bu durumu fabrikanın sahibine anlatmak yerine, ırgatbaşına söyler ve eğer kendisine haraç ödenmezse durumu fabrikanın sahibine anlatmakla tehdit eder. Irgatbaşı çaresizce durumu kabul eder. Ahlaki yozlaşma, herkesi sarmalamış ve herkes kendinden daha güçsüz olan herkesi bir çeşit sömürü ağıyla kuşatmıştır. Irgatbaşı, çalışanları, odacı ise ırgatbaşını haraca bağlamaktadır.

Yusuf ve Ali de giderek bu yozlaşmayı içselleştirerek kendilerine yer sağlamaya çalışırlar.

Değişen koşullarla birlikte yozlaşmanın yaşandığı bir diğer nokta da kadın-erkek ilişkileridir. Köyden gelen bu gençlerin, köylerindeki kapalı topluluklarında ayıplanan, günah sayılan ve belki de asla yaşayamayacakları çarpık ilişkileri, artık içinde buldukları yeni yaşam biçiminin normalleştirilmesi sonucunda yaşar hale gelmişlerdir. Romanda kadın-erkek ilişkisi, kadının alınıp-satılan bir mal olarak gösterilmesi bağlamında karşımıza çıkar.

İnşaat işçisi Ömer ve şantiye şoförünün karısının para kazanmak için erkeklerle birlikte olduğunu görürüz. Şantiye şoförünün karısı taşeron ile birlikte olmaktadır. Ancak taşeron bu sefer de Ömer'in karısı ve yalnızca daha 16 yaşında olan Fatma'ya kafayı takmıştır. Şoföre ve karısına Fatma için ne isterlerse vereceğini söyler. Şoför de karısına Fatma'yı kandırması için baskı yapar: "Lazın gözleri dönmüş. Duymadın mı? Yapsın aramı, alsın canımı diyor. Enayilik etme, üçün beşin yoluna bakarız." (Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde; s.121). Aynı karı-koca aynı zamanda da inşaata ait çimentoları çalıp

başkalarına satarak da hırsızlık yapmaktadırlar. Para kazanmak için her yol geçerlidir. Etik değerler tüm önemini yitirmiştir.

Ameleler kendi aralarında parayla kumar oynarlar. Ömer, kumar borcu olarak Ali'den beş lira alır. Ancak her zamanki gibi kaybeder. Ali'nin aklında ise Ömer'in karısı Fatma vardır. Fatma'yı düşünmekten uykusunun kaçtığı bir gün dolaşırken gözü şoförün kulübesine takılır. Kulübede, taşeron, sarhoş şoför ve şoförün karısı vardır ve bir süre sonra taşeronla şoförün karısı birlikte olur ve Ali de bu durumu bir delikten izler. Ali, Ömer'e sürekli borç verir ve sonunda Ömer'lerin evine yerleşir. Yusuf buna engel olmaya çalışsa da Ali istediğini yapar. Ali, Ömerin evinde kalırken bir gece Ömer'in yine kumara gitmek için evden çıkmasından hemen sonra şoförün karısı gelir, Fatma'yı dışarı çıkartır ve taşeronla buluşmasını sağlar. Fatma eve döndüğünde Ali henüz uyumamıştır ve Fatma'yla birlikte olur. Ömer ise eve çok mutlu döner çünkü bu kez kumarda kazanmıştır.

Ali, insan ilişkilerinin yozlaştığı, insanların bencil, çıkarıcı ve sahtekar olduğu bir düzen içinde yaşamaya uyum sağlamaya çalışırken, bu yozlaşmanın doğal bir sonucu olan, parasıyla ilişki satın almayı da öğrenmiştir artık. İçinde yaşadığı kirli düzende yaşamaya çalışmaktadır.

b) İnsan İlişkileri Açısından

1946 yılında Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran parti olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin çok partili yaşama geçiş çalışmaları sonucunda, ilk kez, o zamana dek Cumhuriyet Halk Partisi içerisinde yer alan kişilerin partiden ayrılıp, yeni bir parti kurmasıyla birlikte seçimlere birden fazla parti katılmış ve 1950 yılında yapılan seçimlerde ise bu parti iktidara gelmiştir. Hükümet değişikliğiyle birlikte, ülkenin ekonomik ve politik alanında da yeni köklü değişimler söz konusu olmuştur. Ülkeyi kuran anlayışın ekonomik anlamdaki devletçi, halkçı yapısı ve uluslararası düzeydeki tam bağımsızlıkçı anlayışı , yerini özel sektöre

ağırlık veren ve uluslararası düzeyde de karşılıklı bağımlılık ilkesine önem veren bir anlayışa terk etti. Dünya üzerinde iktidar savaşı veren ABD, Marshall Planı çerçevesinde çeşitli ülkelere yardım sağlayarak, ülke ekonomilerini iktidarı altına almaya çalışıyordu. Bu anlamda Türkiye’de Marshall Yardımından belirli oranda pay aldı. Bu yardımlar özellikle tarımsal üretimi arttırmaya yönelik tarımsal araç-gereç dışalımında kullanılmış ve bu sayede de tarımsal üretimde hızlı bir artış görülmüştür. 1950 ile 1960 yılları arasında ülkedeki traktör sayısı 3 kat artmıştır.

Tarımda makinalaşma önemli toplumsal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan birincisi kırsal kesimde tarımsal üretimdeki verimliliğin artışında ortaya çıkmıştır. Ancak yine makinalaşmanın doğal sonucu olarak tarım sektöründe işgücü fazlalığı ortaya çıkmıştır. Yine bu dönemde inşaat sektörü %25’e yakın bir büyüme göstermekle birlikte bu sektörde çalışmak üzere kente gelen insanlara sağlanamayan sağlıklı yaşama ve barınma olanaklarının sağlanamayışı sağlıksız bir büyümeye neden olmuş ve gecekondulaşma süreci başlamıştır. Kentteki kötü yaşam koşullarına karşın süren ve hatta artarak süren göç ise kentlerde işsizlik oranının artmasına ve yine buna bağlı olarak suç oranlarında bir artışa neden olmuştur.

Toplumsal düzenin bu hızlı değişiminin insan ilişkilerini de etkilemesi hatta biçimlendirmesi kaçınılmazdır. Daha kapalı bir toplum düzenindeki insan ilişkileri ile sınıfsal çelişkinin belirginleştiği, yaşamak için emeğini satmak zorunda kalan insanların oluşturduğu toplumdaki insan ilişkileri arasında elbette belirgin farklar olacaktır. Paranın artan gücü insan ilişkilerinin de belirleyicisi olacaktır.

Toplu yardımlaşma, imece gibi kültürün egemen olduğu yaşam biçiminden, bireyleşerek emeğini satma durumuna gelen kişilere gerek duyulan toplum düzeni emekçi-işçi sınıfını ortaya çıkarırken aynı zamanda sömüren kesim de toplumda belirgin biçimde görünmeye başlar. Kapalı toplumdaki insan

ilişkileri ile sınıflara ayrılmanın belirginleştiği, yaşamak için emeğini satmak zorunda kalanların olduğu toplumdaki insan ilişkileri arasında, bu ilişkileri belirleyen ölçütlerin gittikçe daha çok paranın gücü olması bakımından büyük farklılıklar vardır.

Kapalı küçük toplumlarda daha fazla yardımlaşma, birbirini tanıma, sayma, değer verme gibi olumlu tutumlar söz konusuysen, para kazanma hırsı üzerinde biçimlenen ilişkiler ağında özellikle sömürülen kesim açısından ortaya çıkan hırs ve öfkenin, kendilerini sömürenlere karşı olmaktan daha çok birbirleri arasındaki ilişkilere olumsuz olarak yansıdığını görürüz.

Romanda, başlangıçta aralarında saf, temiz hemşerilik ilişkisi olan karakterlerin para kazanma ve yaşamlarını sürdürebilmek için kısa sürede içine girdikleri yeni yaşam biçimine uyum sağladıkları görülür. Romanın başında kentteki fabrika sahibi olan hemşerilerinin hala bu hemşerilik ilişkisini sürdürdüğünü ve buna dayanarak da hemen işe gireceklerini sanmaları bu saflığın simgesidir. Yine yolda karşılaştıkları kişileri de çalışmaya davet etmelerinde de, yine kapalı ortamlarında alıştıkları yaşamın biçimlendirdiği düşünme yönteminin geçerli olduğunu görüyoruz. Oysa çalışmaya başlamadan bile, çok güvendikleri hemşerilerine ulaşabilmek için kendilerini, arabasının önüne atmak zorunda kalmışlar ve ancak bu yolla hemşerileriyle görüşebilmişlerdir. Çalışmaya başladıktan sonra da insan ilişkilerinde artık egemen olanın para olduğunu, işe alınmalarından kaldıkları yere kadar her durumda onun sözünün geçtiğine tanık olmaya başlarlar.

Kent yaşamında söz konusu olan korkunun, sevmenin, üzüntünün, aşkın hep para ilişkisi üzerine kurulduğunu romanda görüyoruz.

Köse Topal için para anayı kızdan ayırandır. ” (Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde;s.76)

Üç gencin ev sahibi olan faizci Köse Topal para sayarken gençlerden biri tarafından farkedilince, paraları çalınacak korkusuyla tedirginlikten uyuyamaz hale gelir:”geliverir de, gırtlığıma biner, çıkar paraları derse?” (Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde;s.75). Nitekim daha sonraları aynı gençlerden biri tarafından boğularak öldürülecektir. Çok sevdiği paralar ölümüne neden olacaktır.

Yine Ömer ile Ali'nin arkadaşlık ilişkisinin özünde, Ömer'in kumarda sürekli kaybetmesi sonucunda Ali'nin verdiği borç paraya gereksinim duyması yatmaktadır. O kadar ki sonunda Ali, Ömer'in evinde kalmaya başlar. Gerçek dostluğun yerini paranın belirlediği ilişki söz konusudur artık aralarında. Yusuf Ömer'in para için Ali'yi kullandığının farkındadır. Arkadaşını uyarmaya çalışır: “Ali,kardaş. Gel beni dinle. Onlar adamı yek ekmeğe muhtaç ederler. Adamı yerler yerler de...” (Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde,s.135)

Romanın başında, köyden yeni çıkmış olan üç arkadaş, fabrika sahibi hemşerilerine kendilerini neden merak edip, hangi durumda olduklarını sormadığı için kızarken, bir süre sonra hasta arkadaşlarını ölüme terkedip giderler. Kendilerine yük olacaklarını düşündükleri arkadaşlarını bir anda bırakıp giderken kendilerince buna kılıf da bulurlar “geçim derdi”. Oysa ilişkilerini belirleyen artık para ve onun gücüdür.

Yazar, ana karakterlerin öykülerini anlatırken, arka planda bu insanların ilişkileri çerçevesinde bozuk düzeni anlatır. İşe alma ya da işten çıkartma işleri bir silsile halinde birbirinden rüşvet alma, yine birbirini gammazlama, para yedirme gibi eylemler sonucu gerçekleşir. Onların birbirlerine güvensizliklerini, yalancılıklarını, birbirlerini gammazlamalarını, gösterişçiliklerini, palavra atışlarını, ilkel egoizimlerini bütün çıplaklığı ile gösterir.

Yazar, çürümeyi kadın-erkek ilişkileri çerçevesinde de bütün gerçekliğiyle yansıtır. Ömer, karısı Fatma'ya amele çavuşunun asıldığını, yine aynı

işyerindeki şoförün karısına diğer işçilerin göz koyduğunu, bu arada ana karakterlerden Ali'nin de Fatma'ya aşık olduğunu, şoförün karısının taşeronla ilişkiye girdiğini, daha sonrasında ise Fatma'nın Aliyle birlikte olduklarını, onu kaçırdığını, yeni girdiği işyerinde başka birine aşık olduğunu, Fatma'ya ise bu işyerinde Bilal isimli birinin aşık olduğunu, Ali'nin işyerinden arkadaşının geneleve düşen kızına aşık olup Fatma'yı unuttuğunu görüyoruz.

Romadaki tüm bu örneklerde kadın-erkek ilişkisinin, söz konusu koşullarda nasıl çürüdüğünü ve bu ilişkilerin temelini nasıl para, bencillik ve sapkınlık olduğunu, ama en kötüsünün ise tüm bunların yine bu koşullar altında nasıl “normal” karşılandığını da görürüz.

Romanda, insan ilişkilerinin söz konusu düzen içinde nasıl insanlıkdışı özelliklere sahip olduğunun bir kanıtı olarak Ali'nin ayağını patoza kaptırdığı bölümü görürüz. Küçük Ağa, harmana gelir. İşlerden memnundur. “Ha babam kardaşlarım ha , ha aslanlar ha!!!” (Kemal,Bereketli Topraklar Üzerinde;348) diyerek işçileri gaza getirir. İşçiler ağanın gözüne girmek umuduyla hızlandıkça hızlanır. Bu hıza dayanamayan Ali ayağını patoza kaptırır. Küçük ağa ise ayağı perişan haldeki Ali'yi doktora götürmek yerine korkudan kaçmayı yeğler. Öte yandan Yusuf, Hasan'ın ve Ali'nin ölümünü haber verdiği zaman karısı “Senin elinde ne var? Ecel!” (Kemal,Bereketli Topraklar Üzerinde;376) diyerek tepki verir. Aynı şekilde Köse Hasan'ın karısı da ölüm haberine karşılık tepkisiz kalır. Ne bir çılgılık, ne dövünme, ne telaş.

Herşeyin alınıp satılır nesneye dönüştüğü toplumda, insan ilişkileri de buna uygun biçimde şekillenir; sonuçta ölüm bile çok üzülecek bir şey olmaktan çıkmıştır.

2) KOŞULLARIN OLUMLU ETKİLERİ:

a) Toplumsal açıdan

Kapitalizmin geliŐmesi, toprağa dayalı üretim tarzından üretimde makinalaŐmaya geçilmesi ile birlikte, seri üretimin başlaması ve sanayinin geliŐmesi tarihsel açıdan ilerlemedir. Toplumsal alanda ise, ekonomide yaşanan bu değişiklik nedeniyle yeni üretim ilişkileri görülmeye başlamıŐ ve feodal üretim ilişkileri de artık tarihteki yerini almaya başlamıştır. Yeni üretim ilişkileri çerçevesinde üstyapıda da değişiklikleri zorunlu hale gelmiştir. Kültürel, toplumsal yapı ve insan ilişkileri de buna göre deĐiŐip geliŐmeye başlamıştır. Köylerdeki toprağa dayalı üretimin yerini kentlerde fabrikalaŐmalar ve yine köylerdeki feodal ağalık sisteminin yerini kentsoylu sınıfa bırakmıŐtır. Kapalı köy ortamına oranla üstyapı olarak toplum daha zgrleŐmiŐtir. Eskisiyle karŐılaŐtırıldıĐında daha ilerici toplum modeli aynı zamanda kentsoylu sınıfın işçi sınıfının artı emeğine el koyarak sömürü ortamını ortaya çıkartmıŐtır. Yine bu sömürünün önemli parçalarından biri de iŐsizliĐin artması zorunluluğudur. İŐsizler ordusu, insanları asgari koşullarda yaşamaya yetecek maaŐ ve koşullarda çalışmaya zorlamak için gereklidir. İŐsiz sayısının artması üretim araçlarını ellerinde bulunduran sınıfın pazarlık gücünü arttırmakta ve iŐçilere ödedikleri creti alabildiğince düŐük düzeylere çekmelerini sağlamaktadır. Yine iŐsiz sayısının fazla olması çalışan sınıfın bir araya gelip, emeğinin karŐılıĐını alması ya da koşullarının düzeltilmesi yolundaki çabalarını da engelleyici etmen olarak karşımıza çıkar.

Bununla birlikte yeni üretim tarzı daha kısa sürede daha fazla üretim gerektirdiği için teknolojinin de buna yanıt verecek biçimde ilerlemesini zorunlu kılar. Yeni üretim tarzı kendi üstyapı kurumlarını da birlikte getirir. Kültürel, sanatsal etkinlikler nitelik ve nicelik olarak artar, aynı zamanda sağlık ve eğitim alanında da yeni olanaklar ortaya çıkar. Üretilen malların tüketicilere sunulması

için öncelikli olarak ürünlerin ulaştırılması gerekmektedir. Böylelikle de ulaşım olanakları genişler.

Romanda yer alan karakterlerin birlikte üretme, yeni yaşam tarzına, iş olanaklarına ve üstyapısal olarak sunulan etkinliklere dahil olduklarını görürüz. Tarıma dayalı ekonomide pek gerekli olmayan nitelikli işgücü artık yeni üretim tarzında olmazsa olmaz duruma gelir. Bu da kişilerin kendilerini geliştirmelerini sağlayacak etken olarak karşımıza çıkar.

b) Bireysel Açıdan:

İş bulmak için gerçekleştirilen gn zorlu koşullar, insanları olumsuz olarak etkilediği gibi aynı zamanda bu insanların güçlü taraflarını da ortaya çıkartmaktadır. Romanda ana karakterler olan İflahsızın Yusuf, Köse Hasan ve Pehlivan Ali'nin üçü de köylüdür, üçü de çalışmak için geldikleri yerde ezilen, sömürülen sınıf içerisinde yer alır. Her üçünün de ortak özelliği para kazanma istekleridir. Romanda İflahsızın Yusuf hırsı, Köse Hasan dirensizliği ve Pehlivan Ali de gücü simgeler. Bu üç karakter ekseninde, genel anlamda rekabete dayalı düzende ezen ve ezilenlerin olduğu ortamda ancak güçlü olanın, nitelikli olanın ayakta kalabildiğini görürüz. Bir anlamda güçlü, nitelikli olabilmek için verilen bireysel savaş, ezenlerin, sömürenlerin dünyasındaki olumsuzlukların içindeki olumluluktur diyebiliriz. Romanda da İflahsızın Yusuf olumsuz koşullar altında ayakta kalmayı başarabilmiş bir karakterdir. Oysa çalışmak için kente gelmeseydi ve köyünde kalsaydı bu özelliği ortaya çıkmayacaktı. Koşullar nasıl diğerlerinin ezilip yok olmasına neden olduysa Yusuf rneğinde de tam tersi olacak biçimde ayakta kalmasına neden olmuştur.

Romandaki belirgin noktalardan birisi nitelikli işgücüne sahip olabilmek için Yusuf'un yola birlikte çıktıkları arkadaşlarından farklı olarak ayakta kalabilmek için emeğinin niteliğini arttırmaya çalışmasıdır.

Üç genç kente ilk geldikleri zaman niteliksiz eleman olmalarından ötürü rastgele işlerde çalışırlar. İflahsızın Yusuf kirli koza bölümünde, Köse Hasan sulu kozada, Pehlivan Ali ise kırma makinasında çalışmaya başlar. İçlerinden Köse Hasan'ın çalıştığı yerde 12 saat sulu koza taşınıyordu. Buradaki çalışma ortamının sağlıksızlığı nedeniyle çalışanlar kısa süre içinde öksürmeye başlayıp, hemen sonrasında ise zatürreye çevirmekteydi. Bu koşullar altında Köse Hasan da kısa süre hastalanıp ölür. Pehlivan Ali güçlü kuvvetli insandı ancak kendisini, içine girdiği yeni ilişkiler ağında sürüklendikten sonra yok olur gider. Pehlivan Ali, içinde bulunduğu koşullara meydana okumak yerine bu koşullara boyun eğmeyi ve kendisini olayların akışına bırakır.

Yusuf ise temkinlidir. Bu düzen içinde ayakta kalabilmek için ve üretim sürecinde daha üst yerlerde yer almak için nitelikli eleman olması gerektiğinin farkına varır. Ali'yi Fatma konusunda uyarır ancak bu uyarısına kulak asmayan Ali'den, yeni girdikleri inşaat işinde uzaklaşarak, yatağını Kılıç Usta'nın yanına taşır. Kılıç Usta'dan öğreneceklerinin işine yarayacağını düşünür ve yavaş yavaş ondan ustalığı öğrenir. Laz Kılıç yanında çalışanlara çok şey öğretirdi: “Ya olmalı insan, vermeli canını insan için, yahut etmemeli kalabalık dünyamızda!” (Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde; s.134). Bir süre sonra Kılıç Usta taşeronla tartışınca, gönderilir ve yerine Yusuf geçer. Kılıç Usta'dan öğrendikleriyle yola çıkan Yusuf işini ilerleterek iyi bir duvar ustası olacaktır.

Sonuç olarak Yusuf her türlü kötü iş ve barınma koşullarından, kötü insan ilişkilerinden, kısaca pek çok olumsuzluklardan kendi niteliğini arttırarak çıkmayı başarmış, olumsuzluklardan olumluluk yaratabilmeyi becermiştir. Yusuf, kendiliğinden bir gelişmenin tek olumlu simgesidir. Kavgasız, uzlaşmacı; ama bireysel gücü ile “duvarcı ustası” olan, okumayı söktüren bir köylü; bireysel gücüyle bireysel kurtuluş çabasını sürdüren bir köylü.

SONUÇ:

Tarımda kapitalizmin etkin hale gelmesi, sanayileşme, kapalı köy ekonomisinin yetersiz durumda kalması sonucunda köyden kentlere çalışmak, iş bulabilmek için göç etmek zorunda kalan insanlar, yeni yaşamlarında gerek ahlaki açıdan gerekse toplumsal ilişkileri açısından pek çok olumsuzluğa tanıklık etmiş ve sıkıntılar yaşamışlardır. Çalışmak, para kazanmak, yaşamlarını sürdürebilmek uğruna bu olumsuzluklara katlanmak zorunda kalmanın yanında aynı zamanda bu olumsuz yaşam biçimlerini içselleştirmişlerdir ve içselleştirdikleri oranda da bozulma, çürüme içinde yitip gitmişlerdir. Yine aynı olumsuz koşullar, sömürünün getirdiği yozlaşmaya karşı ayakta durmayı becerebilen, kendini geliştirip emeğinin niteliğini arttıran güçlü insanların da sivrilmesine ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aziz Nesin'in "insan bulunduğu mekanın tabanından aşağıda, tavanından da yukarısında olamaz" sözü romandaki karakterler için de geçerlidir. Elbette insanlar içinde yaşadıkları koşullardan etkilenip, davranışları, yaşam karşısındaki tutumları oluşurken, çoğunluk bu koşullara boyun eğerek buldukları yerin tabanında yer alırken, başka bazı insanlar da bu koşullara boyun eğmeden, emekleriyle ve ayakta durma çabalarıyla, buldukları mekanın tavanına kadar çıkabilmektedirler. Olumsuz koşullar altında yitip giden yaşamları yargılamadan anlamaya çalışmak kadar bu koşullardan olumlu sonuçlar çıkartabilenleri de yargılamadan anlamaya çalışmak gerekir. Romanda kişilerin köyden çıktıkları zamandan itibaren değişimlerinin içinde yaşadıkları ortama göre biçimlendiğini görmek, bu değişimlerin bu koşullar altında olduğunu başka bir deyişle "insanın içinde" olanlardan ötürü değil de yaşadıklarından ötürü değiştiklerini görürüz. Eğer koşullar ve ortam farklı olsaydı, bu karakterlerin yaşadıkları da aynı biçimde farklı olurdu. İnsanları, bireysel tercihlerinden ötürü yargılamak onların içinde

yaşadıkları olumsuz koşulların göz ardı edilmesine ve bu da düzenin getirdiği olumsuz koşullar üstünde düşünmek yerine insanların bireysel tercihleri üstünde durulmasına neden olur. O zamanda çalışma koşullarının iyileştirilmesi, insanların insanca barınma ve yaşama haklarının sağlanması konularında hiçbir şey düşünmeye ve üretmeye gerek kalmazdı. İnsanların kötü yaşam koşullarında yitip gitmelerinin önüne, insanların insanca yaşayacakları düzeni sunmakla geçilebilir.

Türk Dili ve Yazını dersi kapsamında hazırlanan bu tezde Orhan Kemal'in "Bereketli Topraklar Üstünde" adlı romanını inceledim. Kitapta yer alan üç ana karakterin içinde yaşadıkları kötü koşulların kişiliklerinde yarattığı olumsuz ve yine aynı koşullar altında ortaya çıkan olumlu değişiklikleri bireysel ve toplumsal bağlamda ele aldım. Romanın kahramanları olan üç karakterin yaşadıkları değişimler, romanda yer alan olaylar ve insan ilişkilerinden örnekler alınarak ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- Kemal, Orhan (2012), **Bereketli Topraklar Üzerinde** (İstanbul: Everest Yayınları)
- Çavdar, Tevfik (2009), **Türkiye'nin Yüzyılına Romanın Tanıklığı** (İstanbul:Yazılama Yayınevi)
- Bezirci, Asım (1990), **Seçme Romanlar** (İstanbul:Evrensel Basım Yayın)
- Üster, Celal (2010), **Sözün Özü** (İstanbul:Can Yayınları)
- Acar, Barış (1999), Orhan Kemal, Ekmek ve Toplumsal Gerçekçilik, <http://www.orhankemal.org>